

રૂપરેખા

5.0 ઉદ્દેશો

5.1 પ્રસ્તાવના

5.2 માર્ક, માર્ક-21, અને યુનિમાર્કની વિભાવના

5.2.1. માર્ક

5.2.2 માર્ક 21

5.2.3 યુનિમાર્ક

5.3 સારાંશ

5.4 તમારી પ્રગતિ ચકાસોના ઉત્તર

5.5. ચાવીરૂપ શબ્દો

5.6 સંદર્ભ અને વિશેષ વાંચન

5.0 ઉદ્દેશો (Objectives)

આ એકમ અભ્યાસ બાદ આપ નીચેની બાબતોથી જાણકાર બનશો.

- માર્ક, માર્ક-21 અને યુનિમાર્કના ગ્રંથસૂચિના બંધારણમાંના મુખ્ય તત્ત્વોની સમજણ પ્રાપ્ત થશે.
- માર્ક-21 ગ્રંથસૂચક સામગ્રીને કેવી રીતે એન્કોડ કરે છે તે સમજો;
- માર્ક-21 રેકોર્ડ “વાંચવા” માટેની વ્યૂહરચના, ટેગ્સ, ફિલ્ડ અને સબ-ફિલ્ડની માહિતી જાણી શકશો.
- એમએઆરસી 21 રેકોર્ડ તૈયાર કરવાની સમજણ મળશે.

5.1 પ્રસ્તાવના (Introduction)

દસ્તાવેજના ગ્રંથસૂચિ વર્ણનમાં દસ્તાવેજને અલગ તારવતા જરૂરી બધા ડેટા તત્ત્વોનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે ગ્રંથસૂચિ વર્ણન ISBDના આધારે હોય છે. AACR-૨ અનુસાર કેટલોગમાં લેવાતા મુખ્ય તત્ત્વો નીચે મુજબ છે.

- મુખ્ય સંલેખ (શીર્ષક વિભાગ, લેખક અથવા શીર્ષક)
- જવાબદારીનું શીર્ષક અને શીર્ષક (લેખક અને અન્ય સહયોગીઓ)
- છાપ (પ્રકાશન વિગતો)
- ભૌતિક વર્ણન
- નોંધ
- સંસાધન ઓળખકર્તા (વર્ગ નંબર, પુસ્તકનો નંબર અને પ્રવેશ)
- વિષયો
- એક્સેસ પોઈન્ટ (નામ, શીર્ષક અથવા નામંતર સંલેખના તત્વો, Added Entry)

AACR-2 કેટલોગ રેકોર્ડમાં માહિતી કેવી રીતે મુકવી તેના નિયમો દર્શાવે છે. જ્યારે MARCએ પ્રત્યાયન માટેનો માનાંક છે, જે કેટલોગ રેકોર્ડની સૂચિ દર્શાવે છે. MARC એ ગ્રંથાલયના સંસાધનને કેટલોગમાં રજૂ કરવાનું ફોર્મેટ છે. ઓનલાઈન કેટલોગમાં રેકોર્ડ મૂકવા માટે MARCનો ઉપયોગ થાય છે.

5.2 માર્ક, માર્ક-૨૧, અને યુનિમાર્કની વિભાવના

5.2.1 માર્ક(MARC)

MARC (મશીન રીડેબલ કેટલોગીંગ) એ ગ્રંથાલયો દ્વારા વર્ણવેલ વસ્તુઓના વર્ણન માટેનું એક માનાંક જે સ્વયંસંચાલિત ગ્રંથાલય સિસ્ટમોમાં ગ્રંથસૂચિની માહિતીના વિનિમય માટે વપરાય છે. માર્ક એ હેન્ડ્રીટી આવરણ એવ્રમ દ્વારા લાયબ્રેરી ઓફ કોંગ્રેસમાં એક પાયલોટ પ્રોજેક્ટ તરીકે કમ્પ્યુટર દ્વારા વાંચી અને સમજી શકાય તેવો દસ્તાવેજ એક પાયલોટ પ્રોજેક્ટ તરીકે તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો. જે મુદ્રિત કાર્ડ અથવા તો સૂચિ (પુસ્તક, સૂચિ, માર્કોફેટ્ટ્ય સૂચિની યાંત્રિકીકરણની પ્રક્રિયા માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે.

૧૯૭૧થી યુ.એસ.એમાં માર્ક ફોર્મેટ બિબ્લોગ્રાફીક માહિતીને પહોંચાડવા માટેની રાષ્ટ્રીય માનાંક બન્યું. જે ૧૯૭૩ સુધીમાં આંતરરાષ્ટ્રીય માનાંક બન્યું. રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાએ માર્કના અલગ અલગ વર્ઝન આવ્યા. (1960 માંએલ.સી.માર્ક, ૧૯૮૦માં યુ.એસ.માં, ૧૯૮૦મા માર્ક ૨૧)માર્ક ૨૧ જે યુ.એસ.એને કેનેડાના માર્ક ફોર્મેટને ભેગું કરીને એક ફોર્મેટ તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે અને યુનિમાર્ક (યુરોપમાં ઉપયોગમાં લેવાતી) હાલનું સૌથી વધારે ઉપયોગી માનાંક છે. માર્ક ૨૧ માનાંકમાંઓથોરીટી દસ્તાવેજ, હોલ્ડીંગ રેકોર્ડ, વર્ગીકરણનાં શીડ્યુલ અને અન્ય વધારાની માહિતીને બિબ્લોગ્રાફીક માહિતીમાં મૂકવામાં આવે છે.

માર્ક એક સામાન્ય ફોર્મેટ છે જે ગ્રંથાલયના સ્ત્રોતોને સૂચિમાં દર્શાવે છે. પરંતુ ઓપેકમાં દર્શાવવામાં તે માર્ક દરેક ડેટાને પોતાના ફોર્મેટ મુજબ સંગ્રહિત કરતું નથી.

માર્ક સૂચિમાં દર્શાવેલ માહિતીને એક સિસ્ટમથી બીજી સિસ્ટમમાં મોકલવાની સુવિધા પૂરી પાડે છે. જેમાં કોપી કેટલોગની સુવિધાથી એલ.ઓ.સી અથવા ઓસી.એલ.સી.માંથી માહિતી ઈમ્પોર્ટ કરી શકો છો.

5.2.2 માર્ક-21 (MARC-21)

માર્ક -21ના રેકોર્ડની રચનાને ત્રણ સ્તરમાં વિભાજિત કરવામાં આવી છે.

- * રેકોર્ડ સ્ટ્રક્ચર : રેકોર્ડ સ્ટ્રક્ચરએ International standards format for information exchange (ISO-2709) અને Bibliographic Information Interchange (ANSII) NISO Z39.2ના આધારે રેકોર્ડ માટેનું માળખું છે.
- * કન્ટેન્ટ ડેઝીગનેશન : એવા સિમ્બોલનો અમૂલ કે જે રેકોર્ડના ડેટાને ઓળખાવાનું અને ફેરફારનું કાર્ય કરે છે. રેકોર્ડના ડેટા તત્ત્વો અને ફેરફારની લાક્ષણિકતાને આગળ વધારવા કોડ અને સંમેલ સ્થાપિત કરવામાં આવે છે.
- * રેકોર્ડનો ડેટા કન્ટેન્ટ: રેકોર્ડનો ડેટા કન્ટેન્ટ જે ફિલ્ડ મુજબ માહિતીને રેકોર્ડ કરવાનું કાર્ય કરે છે, જે બાહ્ય માનાંકો જેવા કે ISBD, AACR-2 અથવા કેટલોગીંગ રૂલ્સ, LCSH તેમજ વિષય થિસોરસ અને વર્ગીકરણ પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરીને સંસ્થા દ્વારા તૈયાર થતા રેકોર્ડ ઉપર આધાર રાખે છે.

માર્ક રેકોર્ડના રેકોર્ડ સ્ટ્રક્ચરમાં લીડરનો સમાવેશ થાય છે. જે નવા રેકોર્ડની શરૂઆત કરે છે. રેકોર્ડ સ્ટ્રક્ચરમાં રેકોર્ડ ડીરેક્ટરીનો પણ સમાવેશ થાય છે. કન્ટેન્ટ ડેઝીગનેશનમાં બે ફિલ્ડ એટલે કે નિયત ફિલ્ડ અને ચલ ફિલ્ડ હોય છે અને ડેટા કન્ટેન્ટ વર્ણન, વિષય મથાળા, વર્ગીકરણ નંબર અને મુખ્ય તેમજ નામાંતર સંલેખને ગોઠવે છે. માર્ક-21 રેકોર્ડમાં ડેટાના ત્રણ વિભાગો નીચે મુજબ છે.

- * લીડર
- * ડીરેક્ટરી/રેકોર્ડ ડીરેક્ટરી
- * ડેટા સામગ્રી

ઉપરોક્ત વિભાગને આપણે વિસ્તૃત સમજાવે.

લીડર: પ્રથમ 24 અક્ષરો (દરેક ગ્રંથ સૂચિ વર્ણનના અક્ષરો 00-23 ક્રમ) નો રેકોર્ડ. જેમાં રેકોર્ડની લંબાઈ, રેકોર્ડના પ્રકાર, ગ્રંથ સૂચિ સ્તર, એન્કોડિંગ સ્તર, વર્ણનાત્મક સૂચિકરણ ફોર્મ વગેરેને લગતા ડેટાનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે. જેમાં ડેટા તત્ત્વો દ્વારા નંબર અને કોર્ડ કે જે રેકોર્ડની પ્રક્રિયા કરવાના પેરામિટરનો સમાવેશ કરે છે. જેમાં કેટલોગર પાસે કોઈ નિયંત્રણ રહેતું નથી. માત્ર અમુક ડેટા જેવા કે રેકોર્ડનો પ્રકાર અને તેના વર્ણનાત્મક સ્તર કોડને કેટલોગ્રસ રજૂ કરવા પડે છે.

ડીરેક્ટરી/રેકોર્ડ ડીરેક્ટરી: ડિરેક્ટરી લીડર પછી તરત જ શરુ થાય છે. ડિરેક્ટરીમાં અલગ-અલગ 12 અક્ષરોનો સમાવેશ થાય છે. ડિરેક્ટરી એડ્રેસની મદદથી ડેટા ફિલ્ડનું એડ્રેસ કમ્પ્યુટર દ્વારા જનરેટ કરે છે. એડ્રેસ મીકેનીઝમમાં 3 ભાગ એટલે કે ફિલ્ડ ટેગ,

ફિલ્ડ લંબાઈ અને શરૂઆતના ક્રમાંકનો સમાવેશ થાય છે. પ્રથમ 3 અક્ષર ફિલ્ડ ટેગના, પછીના 4 અક્ષર ફિલ્ડની લંબાઈ અને પછીના 5 અક્ષર શરૂઆતના ક્રમાંક દર્શાવે છે.

ડેટા સામગ્રી: આ વિભાગ ડેટા ફિલ્ડમાં વર્ણનાત્મક ડેટા ફિલ્ડ દર્શાવે છે. માર્ક રેકોર્ડમાં ડેટા ચલ ફિલ્ડમાં વર્ણન કરવામાં આવે છે. જેમાં દરેક અક્ષર 3 ક્રમાંક સાથે દર્શાવવામાં આવે છે, જે ફિલ્ડમાં તે ડીરેક્ટરી એન્ટ્રીમાં સંગ્રહિત થાય છે. દરેક ફિલ્ડ, ફિલ્ડ ટર્મિનેટરથી પૂરી થાય છે. ચલ ડેટા ફિલ્ડ અને ચલ નિયંત્રિત ફિલ્ડ એમ બે ચલ ફિલ્ડનો સમાવેશ થાય છે. ચલ નિયંત્રિત ફિલ્ડમાં અક્ષરનો ક્રમાંક એક ડેટા તત્ત્વ અથવા ચોક્કસ ડેટા સિરીઝમાં દર્શાવવામાં આવે છે. જ્યારે ચલ ડેટા ફિલ્ડ કોઈ ફિલ્ડ ટેગ દ્વારા દર્શાવવામાં આવતી નથી. ડેટા ચલ ફિલ્ડમાં ઈન્ડીકેટર અને સબફિલ્ડ કોડ એમ બે પ્રકારના કન્ટેન્ટ ડેઝીગનેશનનો ઉપયોગ થાય છે.

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

1. માર્ક-21 રેકોર્ડના ડેટા માટેના વિભાગમાં લીડર વિભાગની સમજૂતી આપો.

નીચે મુજબની માર્ક-21ની ટેગ અને સબ ફિલ્ડને વિસ્તૃત સમજાવે.

5.2.2.1 માર્ક-21 ટેગ અને સબ-ફિલ્ડ

OXX	નિયંત્રિત માહિતી, વર્ગીકરણ અને કોડ્સ વગેરે. (Control info, classification, codes, etc.)
IXX	મુખ્ય સંલેખ (Main entries)
2XX	શિર્ષક, આવૃત્તિ, છાપ (Titles, edition, imprint)
3XX	ભૈતિક વર્ણન (Physical description, etc.)
4XX	સિરીઝ નોંધ (Series statements)
5XX	નોંધ (Notes)
6XX	વિષય એક્સેસ ફિલ્ડ (Subject access fields)
7XX	નામાંતર સંલેખ (Added entries)
8XX	સિરીઝ નામાંતર સંલેખ, સ્થળ, વગેરે. (Series added entries, holdings, location, etc.)
9XX	સ્થાનિક રીતે ઉપયોગી (Locally-defined uses)

- ★ કમ્પ્યુટરાઈઝ દરમિયાન માર્ક-21ની મુખ્ય ટેગ જે સામાન્ય રીતે સૌથી વધારે ઉપયોગમાં લેવામાં આવતી હોય છે. જેમાં 100: main એન્ટ્રી વ્યક્તિના નામ માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે, અને નીચે મુજબના ઈન્ડીકેટ અને સબ ફિલ્ડનો સમાવેશ થાય છે.

100 - Main Entry-Personal Name (NR)

First Indicator

0 - Forename

1 - Surname

3 - Family name

Subfield Codes

\$a - Personal name (NR)

\$b - Numeration (NR)

\$c - Titles and words associated with a name (R)

\$d - Dates associated with a name (NR)

\$e - Relator term (R)

\$f - Date of a work (NR)

\$g - Miscellaneous information (R)

\$j - Attribution qualifier (R)

\$k - Form subheading (R)

\$l - Language of a work (NR)

\$n - Number of part/section of a work

(R) Second Indicator

- Undefined

\$p - Name of part/section of a work (R) \

\$q - Fuller form of name (NR)

\$t - Title of a work (NR)

\$u - Affiliation (NR)

\$0 - Authority record control number or standard number(R)

\$1 - Real World Object URI (R)

\$2 - Source of heading or term (NR)

\$4 - Relationship (R) \$6 - Linkage (NR)

\$8 - Field link and sequence number (R)

- ★ ટેગ 245 ટાઈટલ દર્શાવવા માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે, કોઈ પણ પુસ્તક, પેપર, પ્રોસેડિંગના ટાઈટલની એન્ટ્રી 245 ટેગમાં કરવામાં આવે છે. નીચે મુજબના ઈન્ડીકેટ અને સબ ફિલ્ડનો સમાવેશ થાય છે.

Title and Title-Related Fields

- 210 Abbreviated Title (R)
- 222 Key Titles (R)
- 240 Uniform Titles (NR)
- 242 Translation of Title by Cataloguing Agency (R)
- 243 Collective Uniform Titles (NR)
- 245 Title Statements (NR)
- 246 Varying Form of Title (R)
- 217 Former Titles (R)

245-Title and statement of responsibility(NR)

Indicators

First Indicators

0 - No added entry

1 - Added entry   Second Indicators

0 - No non-filing characters

1-9 - Number of non-filing characters

Subfield Codes

\$a - Title (NR)

\$b - Remainder of title (NR)

\$c - Statement of responsibility, etc. (NR)

\$f - Inclusive dates (NR)

\$g - Bulk dates (NR)

\$h - Medium (NR)

\$k - Form (R)

\$n - Number of part/section of a work (R)

\$p - Name of part/section of a work (R)

\$s - Version (NR)

\$6 - Linkage (NR)

\$8 - Field link and sequence number (R)

- * ટેગ 240 આવૃત્તિ દર્શાવવા માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે, કોઈ પણ પુસ્તક, પેપર, પ્રોસેડિંગના ટાઈટલની જે-તે આવૃત્તિ આ ટેગ દર્શાવવામાં આવે છે. જેમાંનીચે મુજબના ઈન્ડીકેટ અને સબ ફિલ્ડનો સમાવેશ થાય છે.

250 - Edition Statement (R)

251 - Version Information (R)

254 - Musical Presentation Statement (NR)

255 - Cartographic Mathematical Data (R)

256 - Computer File Characteristics (NR)

257 - Country of Producing Entity (R)

258 - Philatelic Issue Data (R)

260 - Publication, Distribution, etc. (Imprint) (R)

263 - Projected Publication Date (NR)

264 - Production, Publication, Distribution, Manufacture, and Copyright Notice (R)

270 - Address (R)

250 - Edition Statement (R)

Indicators

First - Undefined

Second - Undefined

- Undefined

- Undefined

Subfield Codes

\$a - Edition statement (NR)

\$b - Remainder of edition statement (NR)

\$3 - Materials specified (NR)

\$6 - Linkage (NR)

\$8 - Field link and sequence number (R)

- * ટેગ 260 પ્રકાશક અને વિકેતા દર્શાવવા માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે, કોઈ પણ પુસ્તક, પેપર, પ્રોસેડિંગના પ્રકાશન વર્ષ અને વિકેતાની એન્ટ્રી 260 ટેગમાં કરવામાં આવે છે. નીચે મુજબના ઈન્ડીકેટ અને સબ ફિલ્ડનો સમાવેશ થાય છે.

260 - Publication, Distribution, etc. (Imprint) (R)

Indicators

First - # - Not applicable/No

2 - Intervening publisher

3 - Current/latest publisher

Second - Undefined

- Undefined

Subfield Codes

\$a - Place of publication, distribution, etc. (R)

\$b - Name of publisher, distributor, etc. (R)

\$c - Date of publication, distribution, etc. (R)

\$e - Place of manufacture (R)

\$f - Manufacturer (R)

\$g - Date of manufacture (R)

\$3 - Materials specified (NR)

\$6 - Linkage (NR)

\$8 - Field link and sequence number (R)

5.2.2.2 MARC-21 Tag અને Subfieldનું વિસ્તૃતિકરણ

MARC 21 Tag	Contents	Indicators	Subfield code	Display constants/ code/Meaning/what to input
21 Tag				
003	-	-	-	
005	Transition info	-	-	Date and time of latest transaction
006	Additional Material Characteristics	-	-	Additional Material Characteristics
007	Physical characteristics	-	-	Codes for Colors, bytes, dimensions,media,etc.,
008	Additional Material characteristics	-	-	Fixed Filed
010	LOC number	-	\$a	Library of congress control number(Card number)yy-xxxx(x) or yyyyxxxx(xy) is 2-or-4-digit year

017	Copyright or legal deposit	-	\$a \$b	Copyright registration number Assigning agency
020	ISBN	-	\$a	International standard book number- repeatable
024	UPC	1-	\$a	Universal Product code- repeatable
028	Publisher Number	Xx	\$a	Formatted publisher number(for scores and recordings)-repeatable publisher or label
033	Event time and place codes	00	\$a	Single capture date(e.g., record date for television) single broadcast date Multiple single broadcast dates rang of broadcast dates
040	Cataloging code	—	\$a	Original, language, transcribing, modifying agencies
041	Language code	1-	- \$a \$b \$h	Item is or include a translation Text/soundtrack Subtitle Original language from which translated
043	Subject area codes	—	\$a	Geographic area code for each subject term in 6xx
044	Maker area codes	—	\$a	Code for each country of producer and/or publisher
045	Time period	0- 1- 2-	- \$a \$b	Single date/time period of content Multiple single date/time period Range of dates/time periods of content Time period code Formatted 9999 B.C through A.D time period
050/080	Library of congress number	00	\$a	Item is in LC, number assigned by LC
082/92	Dewey classification number	00 10	\$a	From full DDC edition From abridged DDC edition
100	Main entry personal name	0- 1- 3- -	- \$d	Forename Surname Family name Dates.\$d 1988-
110	Main entry corporate name	0-	-	Inverted name [pre AACR2, obsolete]
111	Main entry meeting name	—	\$a	See 110 corporate name
130	Main entry uniform title	0-	- \$l \$f \$s	Standardized titles of Journals, broadcasts, movies, etc. when work has appeared under varying titles Language Date of work Version

245	Title	0- 1- -x, - - -		Title is main entry replace ‘[]’with “()” and “...” with “-”, but at start use no space replace foreign character: [beta] order ; a. \$n, \$p \$h[] : \$b/\$c Title is only an added entry; there is already a lxx Number of non-filing characters present
			\$b	Remainder of title
			\$c	Statement of responsibility; includes authors, editors, production company producers directors
			\$h	General material designator see AACR2 1.1C(GMD) is include; braille, cartographic material, electronic resource kit, manuscript, microform, motion picture, music, sound recording, txt(large print), Video recording; add(large print or tactile anywhere and braille except text or braille)
			\$n	Number of part/section
			\$p	Name of part/section
246	Variant title	-	\$a	Portion, translation, different spelling, expansion/contraction of abbreviation or symbol(&)...”Note” means using \$i to introduce e.g., “on spine ; “added entry” creates an entry point in database T = type, see OCLC 246 reference t = _ - no type specified t = O - portion of title
		0t	-	Use note, do not create added entry
		1t	-	Use note, created added entry 9entry term)
		2t		Do not use not, do not create added entry
		3t	-	Do not use note, create added entry
250	Edition	—	\$a	Edition, issue, version, revision must abbreviate via AACR2 appendix

			\$b	Remainder of edition statement
260	Publication	—	\$a	Place (or[S.1], unknown location)
			\$b	Distributor (or[S.n], unknown location)
			\$c	Date(precede with ‘e’ if copyright, or ‘p’ if music copyright) hyphens are used for unknown date digits, in brackets, e.g.[19-008’s dates use u’s, e.g.19uu
300	Physical dimension(s)	—	\$a	SMDsp,(pafe(s)v.(volume(s)) broadside (8) case(s) column(s) leaf / leavepart(s) pamphlet(s) pieces(s) portfolio(s) sheet(s) sound disc(s) videodisc(s) _ of plates (large print) CD_ROMs DVD- ROMS new things
			\$b	Other details
			\$c	Dimensions: Height(xxcn), diameter(4 3/4in)...
306	Playing time	—	\$a	Playing time in hours, minutes and second, two digits each
440	Series title as added entry		x	\$a Exactly what*s on the item - this *IS* the traced/controlled series statement x= number of non-filing character \$a is itle proper
490	Series title as added entry	0-	\$a	Exactly what’s on the item - not traced/controlled there exists no added entry
		1-		Exactly what’s on the item - not traced/controlled differently, for controlled added entry use an 8xt
500	General notes	—	\$a	(bibliographical material forces 504 instead of 500 regardless of index)
504	Bibliography, etc.	—	\$a	-
505	Formatted contents	xO	\$a	Contents, separated by ‘ _ ‘ otherwise use 511 to list performers songs NO articles !! first indicator : O full contents 1-

				incomplete, not all available 8 - don't generate a display constant/leader
		X1		Finely formatted details \$t title \$r (performers) \$g 9 year) (duration) \$r statement of responsibility
508	Creation & production credits	—	\$a	Significant participants in production those behind the camera
510	Citation /reference	-	\$a	Where item has been cited or reviewed
		3-		Material's specific location in source cited given
		4-		Material's specific location in source cited given
511	Participants performers	0_	\$a cast:	No display constant generated
518	Event time place	—	\$a	Date/time and/or place of broadcast, capture, or creation. Use For coded version
520	Summary ,etc.,	X-	\$a	_ =summary ; 0 = subject : 1 = Review : 2 = Scope and content : 3= abstract: 8= None
530	Additional Physical form available Note	—	\$a	
538	System details	—	\$a	
546	Language		\$a	Languages
590	Local notes	—	\$a	Information retained everywhere
		0-		
		1-		Information retained everywhere(same as _)
600	Personal name	0x	\$a	Forename only
		1x		Inverted (surname first)
		3x		Name of family
		-Y		Specific thesaurus, e.g., O - Library of Congress subject heading4 - Source not specified8 - Sears subject heading
610	Corporate name	20	\$a	Corporate name (direct order), source NAF
611	Meeting name	20	\$a	Meeting name (direct order), source NAF

630	Uniform title	x -	\$a	Number of non-filing characters
		-y		Specific thesaurus(see 600)
650	Topical term	-y	\$a	Topical subject heading, source LCSH
			\$v	Form subdivision
			\$x	General subdivision
			\$y	Chronological subdivision
			\$z	Geographic subdivision
				For order, consider building a sentence backwards:650 _0 Authors, English \$y 20th century \$v Biographies. A biography of 20th century English authors
651	Geographic name	-y	\$a	Geographic heading, source, LCSH/NAF
655	Genre/form	0	\$a	Genre/form heading from LCSH
700	Added entry personal name	0 - 1 - 3 - x -	\$a	\$4Forename first Surname first (inverted) Name of family relator codes
710	Added entry corporate name	0 - 1 - 2 -	\$a	Surname, inverted Place, or place and name name Name (direct order)
730	Added entry uniform title		Xy	\$a Title portion not generateable by other means such as 630 Series Added or 830 Subject Added May include anonymous works, journals, radio, TV and motion pictures
			X_	Number of non-filing characters present
			_2	Analytical entry; portion of document, e.g., chapter
			—	No information provided
740	Added entry uncontrolled title	Xy X_ _2 _	\$a	Title not controlled by authority file or other bibliographical record Number of non-filing characters present

033	Event time and place codes	00	\$a	Single capture date(e.g., record date for television) single broadcast date Multiple single broadcast dates rang of broadcast dates
040	Cataloging code	—	\$a	Original, language, transcribing, modifying agencies
041	Language code	1-	- \$a Sb Sh	Item is or include a translation Text/soundtrack Subtitle Original language from which translated
043	Subject area codes	—	\$a	Geographic area code for each subject term in 6xx
044	Maker area codes	—	\$a	Code for each country of producer and/or publisher
045	Time period	0- 1- 2-	- \$a \$b	Single date/time period of content Multiple single date/time period Range of dates/time periods of content Time period code Formatted 9999 B.C through A.D time period
050/080	Library of congress number	00	\$a	Item is in LC, number assigned by LC
082/92	Dewey classification number	00 10	\$a	From full DDC edition From abridged DDC edition
100	Main entry personal name	0- 1- 3- -	- \$d	Forename Surname Family name Dates.\$d 1988-
110	Main entry corporate name	0-	-	Inverted name [pre AACR2, obsolete]
111	Main entry meeting name	—	\$a	See 110 corporate name
130	Main entry uniform title	0-	- \$l \$f \$s	Standardized titles of Journals, broadcasts, movies, etc. when work has appeared under varying titles Language Date of work Version
245	Title	0- 1- -x, - - -		Title is main entry replace ‘[]’with ‘()’ and ‘...’ with ‘-’, but at start use no space replace foreign character: [beta] order ; a. \$n, \$p \$h[] : \$b/\$c Title is only an added entry; there is already a lxx Number of non-filing characters present

			\$b	Remainder of title
			\$c	Statement of responsibility; includes authors, editors, production company producers directors
			\$h	General material designator see AACR2 1.1C(GMD) is include; braille, cartographic material, electronic resource kit, manuscript, microform, motion picture, music, sound recording, txt(large print), Video recording; add(large print or tactile anywhere and braille except text or braille)
			\$n	Number of part/section
			\$p	Name of part/section
246	Variant title	-	\$a	Portion, translation, different spelling, expansion/contraction of abbreviation or symbol(&)...”Note” means using \$i to introduce e.g., “on spine ; “added entry” creates an entry point in database T = type, see OCLC 246 reference t = _ - no type specified t = O - portion of title
			0t	- Use note, do not create added entry
			1t	- Use note, created added entry (entry term)
			2t	Do not use note, do not create added entry
			3t	- Do not use note, create added entry
250	Edition	—	\$a	Edition, issue, version, revision must abbreviate via AACR2 appendix
			\$b	Remainder of edition statement
260	Publication	—	\$a	Place (or[S.1], unknown location)
			\$b	Distributor (or[S.n], unknown location)
			\$c	Date(precede with ‘e’ if copyright,

or 'p' if music copyright)
hyphens are used for unknown
date digits, in brackets, e.g.[19-]
008's dates use u's, e.g.19uu

300	Physical dimension(s) —		\$a	SMDsp,(pafe(s)v.(volume(s)) broadsheet (8) case(s) column(s) leaf / leavepart(s) pamphlet(s) pieces(s) portfolio(s) sheet(s) sound disc(s) videodisc(s) _ of plates (large print) CD_ROMs DVD- ROMs new things
			\$b	Other details
			\$c	Dimensions: Height(xxcn), diameter(4 3/4in)...
306	Playing time —		\$a	Playing time in hours, minutes and second, two digits each
440	Series title as added entry		-x	\$a Exactly what*s on the item - this *IS* the traced/controlled series statement x= number of non-filing character \$a is itle proper
490	Series title as added entry	0-	\$a	Exactly what's on the item - not traced/controlled there exists no added entry
		1-		Exactly what's on the item - not traced/controlled differently, for controlled added entry use an 8xxt
500	General notes —		\$a	(bibliographical material forces 504 instead of 500 regardless of index)
504	Bibliography, etc. —		\$a	-
505	Formatted contents	xO	\$a	Contents, separated by ' _ ' otherwise use 511 to list performers songs NO articles !! first indicator : O full contents 1- incomplete, not all available 8 - don't generate a display constant/leader
			XI	Finely formatted details \$t title \$r (performers) \$g 9 year) (duration) \$r statement of responsibility

508	Creation & production credits	—	\$a	Significant participants in production those behind the camera
510	Citation /reference	-	\$a	Where item has been cited or reviewed
		3-		Material's specific location in source cited given
		4-		Material's specific location in source cited given
511	Participants performers	0_	\$a cast:	No display constant generated
518	Event time place	—	\$a	Date/time and/or place of broadcast, capture, or creation. Use For coded version
520	Summary ,etc.,	X-	\$a	_ =summary ; 0 = subject : 1 = Review : 2 = Scope and content : 3= abstract: 8= None
530	Additional Physical form available Note	—	\$a	
538	System details	—	\$a	
546	Language		\$a	Languages
590	Local notes	—	\$a	Information retained everywhere
		0-		
		1-		Information retained everywhere(same as _)
600	Personal name	Ox	\$a	Forename only
		1 x		Inverted (surname first)
		3x		Name of family
		-Y		Specific thesaurus, e.g.,O - Library of Congress subject heading4 - Source not specified8 - Sears subject heading
610	Corporate name	2 0	\$a	Corporate name (direct order), source NAF
611	Meeting name	2 0	\$a	Meeting name (direct order), source NAF
630	Uniform title	x -	\$a	Number of non-filing characters
		-y		Specific thesaurus(see 600)
650	Topical term	-y	\$a	Topical subject heading, source LCSH

			\$v	Form subdivision
			\$x	General subdivision
			\$y	Chronological subdivision
			\$z	Geographic subdivision
				For order, consider building a sentence backwards:650 _0 Authors, English \$y 20th century \$v Biographies. A biography of 20th century English authors
651	Geographic name	-y	\$a	Geographic heading, source, LCSH/NAF
655	Genre/form	0	\$a	Genre/form heading from LCSH
700	Added entry personal name	0 - 1 - 3 - x -	\$a	\$4Forename first Surname first (inverted) Name of family relator codes
710	Added entry corporate name	0 - 1 - 2 -	\$a	Surname, inverted Place, or place and name name Name (direct order)
730	Added entry uniform title		Xy	\$a Title portion not generateable by other means such as 630 Series Added or 830 Subject Added May include anonymous works, journals, radio, TV and motion pictures
			X_	Number of non-filing characters present
			_2	Analytical entry; portion of document, e.g., chapter
			—	No information provided
740	Added entry uncontrolled title	Xy X_ _2 _	\$a	Title not controlled by authority fileor other bibliographical record Number of non-filing characters present Analytical entry; portion of document, e.g. Chapter No information provided
830	Serried added uniform title		-x	X \$a Number of non-filling characters present Uniform title
9xx	User-option data	—	\$a	Data of local interest

			Analytical entry; portion of document, e.g. Chapter No information provided
830	Serried added uniform title	x	X \$a Number of non-filling characters present Uniform title
9xx	User-option data	— \$a	Data of local interest

5.2.3 યુનિમાર્ક (UNIMARC)

યુનિવર્સલ મશીન રીડિએબલ કેટેલોગ (યુનિમાર્ક): યુકેમાર્ક, ઈન્ટરમાર્ક, યુએસમાર્ક વગેરે જેવા ઘણા પ્રમાણભૂત ગ્રંથસૂચિ રેકોર્ડ ફોર્મેટ્સ જોઈએ છે, જે વિવિધ રાષ્ટ્રીય સૂચિબદ્ધ પદ્ધતિઓ અને આવશ્યકતાઓને કારણે ફેરવાય છે. 1970 ના દાયકાની શરૂઆતથી, 20થી વધુ માર્ક ફોર્મેટ્સ વિકસાવવામાં આવ્યા છે.વતા-ઓછા કક્ષાએ લગભગ તમામ બંધારણો સુસંગત છે પરંતુ રેકોર્ડ્સની આપલે થાય કરતા પહેલા માહિતીમાં સુધારા કરવા જરૂરી છે, બિબ્લીઓગ્રાફિક ડેટાને આપ-લે કરવવા માટે આંતરરાષ્ટ્રીય બંધારણ તૈયાર કરવાની જરૂર છે. આઈએફએલએ, સૂચિકરણ અને યાંત્રિકીકરણ વિભાગ IFLA, દ્વારા આંતરરાષ્ટ્રીય માર્ક ફોર્મેટ વિકસાવવા માટે પહેલ કરી હતી. જે કોઈપણ માર્ક ફોર્મેટમાં બનાવેલા રેકોર્ડને સ્વીકારે છે. જેના પરિણામે 1977 માં રીડિએબલ કેટેલોગ યુનિવર્સલ મશીન રીડિએબલ કેટેલોગ (યુનિમાર્ક)નું પ્રથમ વર્ઝન મોનોગ્રાફ અને સિરીયલ માટે મશીન વાંચવા યોગ્ય સ્વરૂપમાં આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાએ કોઈ ગ્રંથસૂચિના ડેટા માટે આપ-લેની સુવિધા પૂરી પડે છે.UNIMARC ISO કમ્યુનિકેશન ફોર્મેટ ISO-2709 (1981) ને અનુસરે છે.

દરેક રાષ્ટ્રીય સંસ્થા જે માર્ક ફોર્મેટ તૈયાર કરે છે, રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ પોતાના ફોર્મેટને અનુસરી રેકોર્ડ તૈયાર કરશે, પરંતુ આંતરરાષ્ટ્રીય આપ-લે માટે યુનિમાર્ક ફોર્મેટ અનુસાર રેકોર્ડ ફરીથી ફોર્મેટ કરશે. તેથી, UNIMARCના વિકાસ પછી, દરેક રાષ્ટ્રીય એજન્સીએ ફક્ત બે પ્રોગ્રામ તૈયાર કરવાની જરૂર રહેશે - એક UNIMARC માં રૂપાંતરિત કરવા માટે અને બીજો UNIMARC માંથી રૂપાંતરિત થયેલ.

યુનિમાર્ક ફોર્મેટ: માર્કના બીજા વર્ઝન પ્રમાણે યુનિમાર્કમાં પણ બિબ્લીઓગ્રાફિક રેકોર્ડના ત્રણ ભાગનો સમાવેશ થાય છે.

- i) **રેકોર્ડ સ્ટ્રક્ચર:** ફીલ્ડ્સ તરીકે ઓળખાતા શબ્દોના શબ્દમાળાઓ સ્વરૂપમાં સંગ્રહિત કરીને ડેટાની રજૂઆતને નિયંત્રિત કરવા માટે રેકોર્ડ સ્ટ્રક્ચર તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. રેકોર્ડ સ્ટ્રક્ચર દ્વારા રેકોર્ડ સ્ટ્રક્ચરમાં વિવિધ તત્ત્વો ઓળખી શકાય છે.
- ii) **કન્ટેન્ટડેઝીગનેશન:** રેકોર્ડ્સમાં ડેટા તત્ત્વને ઓળખવા માટે અમુક સંમેલનોનું પાલન કરવામાં આવે છે. આવા તત્ત્વો જેમાં લેખક, શીર્ષક અને વિષયને લગતી માહિતીનો સમાવેશ થાય. જે ડેટા અલગ અલગ હેતુથી ઉપયોગમાં લઈ શકાય.

iii) ડેટા કન્ટેન્ટ: સામગ્રી એ ડેટા છે જે રેકોર્ડની અંદર ક્ષેત્રોમાં સંગ્રહિત થાય છે. ડેટાકોડેડ ડેટા અથવા ગ્રંથસૂચિ ડેટા હોઈ શકે છે.

યુનિમાર્કનું કાર્યાત્મક અવરોધ: જે ફિલ્ડ કાર્યકારી બ્લોકસમાંગોઠવાયેલા ત્રણ અક્ષરના આંકડાકીય ટેગ્સ દ્વારા ઓળખવામાં આવે છે.જે બ્લોકસ પરંપરાગત સૂચિ રેકોર્ડમાં તેના કાર્ય અનુસાર ડેટાને ગોઠવે છે. ડેટાતત્વ અને રેકોર્ડની સામગ્રીને કાર્યરત રીતે 10 વિવિધ પ્રકારના બ્લોકમાં નીચે દર્શાવ્યા મુજબ વહેચવામાં આવે છે.

Bl. no.	Field tag	Data Type	Example
0.	000-099	Identification Block	Contains numbers that identify the record. Eg. 010 International Standard Book Number.
1.	100-199	Coded Information Block	Contains fixed length data element describing various aspect of the record or data. Eg. 101 Language of the work
2.	200-299	Heading Block	Contains the authority, reference or general explanatory heading for which records have been created. Eg. 205 Edition statement
3.	300-399	Information Note Block	Contains note, intended for public display that explain the relationship between the record heading and other heading.
4.	400-499	See Reference Tracing Block	Contains variant heading from which a reference is to be made to see the heading of the record. Eg. 452 Edition in a different medium

5. 500-599 See Also Reference Tracing Block	Contains related uniform heading from which a reference is to be made to see also the heading of the record. Eg. 516 Spine title
6. 600-699 Classification Number Block	Contains classification number that are related to the heading of the record. Eg. 676 Dewey Decimal Classification.
7. 700-799 Linking Heading Block	Contains a form of the record heading in another language or script and links to another record in which that form is the heading. Eg. 700 Personal name
8. 800-899 Source Information Block	Contains the source of the record and catalogues notes about the data not intended for public display. Eg. 801 Originating Source
9. 900-999 National use Block	Contains data local to the originator of the record.

પ્રત્યેક રાષ્ટ્રીય ગ્રંથસૂચિ એજન્સી, સત્તાકીય રેકોર્ડને યુનિમાર્કમાં બદલવા માટે./અન્ય રાષ્ટ્રીય એજન્સીઓમાં ટ્રાન્સમિશન માટેની સત્તા અને યુનિમાર્કમાં મશીન રીડેબલ રેકોર્ડ મેળવવા/ બીજી એજન્સી પાસેથી સત્તાકીય માળખું જવાબદાર રહેશે. IFLAના ઘણા પ્રયત્નો છતાં, UNIMARC યોગ્ય વિચારણા કરવામાં નિષ્ફળ નીવડ્યું.

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

2. યુનિમાર્કના ઈતિહાસની સમજૂતી આપો.

5.3 સારાંશ (Summary)

મશીન આધારિત સૂચિકરણ લેબલ દર્શાવવા વર્ણનાત્મક રેકોર્ડ ને કમ્પ્યુટર સરળ રીતે સમજી શકે છે. મશીન આધારિત વ્યાજના સ્ટ્રક્ચરને ફોર્મેટ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. માર્ક-21 એક વર્ણનાત્મક માહિતી દર્શાવવાનું સામાન્ય ફોર્મેટ છે. આપણે આ એકમમાં માર્ક, માર્ક-21 અને યુનિમાર્ક ના ફોર્મેટ, ટેગ, ફિલ્ડ અને સબ-ફિલ્ડની માહિતી મેળવી જે કમ્પ્યુટરમાં કેટલોગીંગ દરમિયાન વર્ણનાત્મક માહિતીને ગોઠવવામાં મદદરૂપ બને છે.

5.4 તમારી પ્રગતિ ચકાસો (Answer the self-check Exerciese)

1. લીડરમાં પ્રથમ 24 અક્ષરો(દરેક ગ્રંથ સુચિ વર્ણનના અક્ષરો 00-23 ક્રમ)નો રેકોર્ડ. જેમાં રેકોર્ડની લંબાઈ, રેકોર્ડના પ્રકાર, ગ્રંથ સુચિ સ્તર, એન્કોડિંગ સ્તર, વર્ણનાત્મક સૂચિકરણ ફોર્મ વગેરેને લગતા ડેટાનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે. જેમાં ડેટા તત્વો દ્વારા નંબર અને કોર્ડ કે જે રેકોર્ડની પ્રક્રિયા કરવાના પેરામિટરનો સમાવેશ કરે છે. જેમાં કેટલોગર પાસે કોઈ નિયંત્રણ રહેતું નથી. માત્ર અમુક ડેટા જેવા કે રેકોર્ડનો પ્રકાર અને તેના વર્ણનાત્મક સ્તર કોડને કેટલોગર્સ રજૂ કરવા પડે છે.
2. યુકેમાર્ક, ઇન્ટરમાર્ક, યુએસમાર્કવગેરે જેવા ઘણા પ્રમાણભૂત ગ્રંથસૂચિ રેકોર્ડ ફોર્મેટ્સ જોઈએ છે. જે વિવિધ રાષ્ટ્રીય સૂચિબદ્ધ પદ્ધતિઓ અને આવશ્યકતાઓને કારણે ફેરવાય છે. 1970 ના દાયકાની શરૂઆતથી, 20 થી વધુ માર્ક ફોર્મેટ્સ વિકસાવવામાં આવ્યા છે.વતા-ઓછા કક્ષાએ લગભગ તમામ બંધારણો સુસંગત છે. પરંતુ રેકોર્ડ્સની આપલે થાય કરતા પહેલા માહિતીમાં સુધારા કરવા જરૂરી છે, બિબ્લીઓગ્રાફિક ડેટાને આપ-લે કરવા માટે આંતરરાષ્ટ્રીય બંધારણ તૈયાર કરવાની જરૂર છે. આઈએફએલએ, સૂચિકરણ અને યાંત્રિકીકરણ વિભાગ IFLA, દ્વારા આંતરરાષ્ટ્રીય માર્ક ફોર્મેટ વિકસાવવા માટે પહેલ કરી હતી. જે કોઈપણ માર્ક ફોર્મેટમાં બનાવેલા રેકોર્ડને સ્વીકારે છે. જેના પરિણામે 1977 માં રીડેબલ કેટલોગ યુનિવર્સલ મશીન રીડિબલ કેટલોગ (યુનિમાર્ક)નું પ્રથમ વર્ઝન મોનોગ્રાફ અને સિરીયલ માટે મશીન વાંચવા યોગ્ય સ્વરૂપમાં આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાએ કોઈ ગ્રંથસૂચિના ડેટા માટે આપ-લેની સુવિધા પૂરી પડે છે.UNIMARC ISO કમ્પ્યુનિકેશન ફોર્મેટ ISO-2709 (1981)ને અનુસરે છે.

5.5 ચાવીરૂપ શબ્દો (Key-Words)

- * ડિલિમિટર્સ: જ્યારે દરેક સબફિલ્ડ શરૂ થાય ત્યારે કમ્પ્યુટરને કોડ કરવું, જે \$, #, _, અથવા 1 સાથે દર્શાવવામાં આવે છે.

- * ફિલ્ડ: દરેક ગ્રંથસૂચિ રેકોર્ડને સામાન્ય રીતે ફિલ્ડમાં વહેંચવામાં આવે છે. જેમાં લેખક માટે, શીર્ષક માટે અને અન્ય માટે ફિલ્ડ હોય છે. એક ફિલ્ડમાં તેની સબ ફિલ્ડમાં વહેંચાયેલી હોય છે. સબ ફિલ્ડ ડીજીટ સુધી જોવા મળે છે.
- * ઈન્ડીકેટર: બે અક્ષરનો ક્રમાંક દરેક એક એક ટેગને ફોલો કરે છે. જેમાંથી એક અથવા બીજો અક્ષર ઈન્ડીકેટર તરીકે ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે. જ્યારે ઈન્ડીકેટર ક્રમાંકનો ઉપયોગ ન થાય ત્યારે Undefined દર્શાવવામાં આવે છે. અને એ ક્રમાંક રદ થાય છે.
- * ટેગ: દરેક સબ ફિલ્ડ ડીજીટના અક્ષર સાથે જોડાયેલી હોય છે, જેને ટેગ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. ટેગ ફિલ્ડ દર્શાવે છે, ડેટા અને ફોલોસ પણ દર્શાવે છે. ટેગ હમશા પરમ ડીજીટમાં જ હોય છે.

5.6 સંદર્ભ અને વિશેષ વાંચન (References and Further Reading)

- * Library of Congress. MARC standards <<http://www.loc.gov/marc/>>
- * OCLC Bibliographic formats and standards <<http://www.oclc.org/bibformats/en>>
- * Understanding MARC bibliographic <<http://www.loc.gov/marc/umb/>>

***